

บทที่ 2 การจดบันทึกรายการค้า

เค้าโครงเรื่อง

1. บัญชีและบัญชีแยกประเภท
2. รายการเดบิตและเครดิต
 - 2.1 กฎของการเดบิตและเครดิต
 - 2.2 ระบบบัญชีคู่
3. การจำแนกประเภทบัญชี
4. ตัวอย่างการจดบันทึกรายการค้าไปบัญชีแยกประเภท
5. การจัดทำบทดลอง
6. การจัดหมวดหมู่และการให้เลขที่บัญชี
7. สมุดที่ใช้บันทึกรายการบัญชีและการบันทึกรายการค้าในสมุดบัญชี
 - 7.1 สมุดรายวันทั่วไป
 - 7.2 สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

สาระสำคัญ

1. บัญชีหมายถึงที่ที่ใช้สำหรับจดบันทึกรายการค้าที่เกิดขึ้นซึ่งสามารถตีค่าออกมาเป็นหน่วยเงินตราได้ เมื่อนำบัญชีหลายบัญชีมารวมกันจะเรียกว่าบัญชีแยกประเภท
2. เดบิต (Debit) หมายถึง การจดบันทึกรายการค้าทางด้านซ้ายของบัญชีและจำนวนเงินที่อยู่ทางด้านซ้ายของบัญชี ส่วนเครดิต (Credit) หมายถึงการจดบันทึกรายการทางด้านขวาของบัญชี และจำนวนเงินที่อยู่ทางด้านขวาของบัญชี
3. บัญชีแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้และค่าใช้จ่าย ทุนของกิจการแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกัน
4. การจดบันทึกรายการค้าในสมุดรายวันทั่วไปและบัญชีแยกประเภทเป็นไปตามระบบบัญชีคู่ คือ รายการค้า 1 รายการจะบันทึกในบัญชีตั้งแต่ 2 บัญชีขึ้นไป โดยบัญชีหนึ่งบันทึกด้านเดบิต อีกบัญชีหนึ่งบันทึกด้านเครดิต โดยที่จำนวนเงินทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
5. บทดลองของกิจการจัดทำขึ้นในวันสิ้นงวด เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของการจดบันทึกรายการค้า

6. การให้เลขที่บัญชีเรียงตามหมวดหมู่คือ
สินทรัพย์หมวด 1	เลขที่บัญชีขึ้นต้นด้วยเลข 1
หนี้สินหมวด 2	เลขที่บัญชีขึ้นต้นด้วยเลข 2
ส่วนของเจ้าของหมวด 3	เลขที่บัญชีขึ้นต้นด้วยเลข 3
รายได้หมวด 4	เลขที่บัญชีขึ้นต้นด้วยเลข 4
ค่าใช้จ่ายหมวด 5	เลขที่บัญชีขึ้นต้นด้วยเลข 5
7. สมุดรายวันทั่วไป ถือเป็นสมุดจดบันทึกรายการขึ้นต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์รายการค้าได้ถูกต้อง
2. เพื่อให้สามารถจดบันทึกรายการค้าทั้งในสมุดรายวันทั่วไปและในบัญชีแยกประเภทได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้สามารถเก็บยอดจากบัญชีแยกประเภทมาจัดทำงบทดลองได้อย่างถูกต้อง

กิจการทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นกิจการเจ้าของคนเดียว ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัด ย่อมต้องมีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน ถ้าไม่มีการจดบันทึกกิจกรรมเหล่านี้ ผู้ประกอบกิจการจะไม่สามารถทราบได้เลยว่าสิ่งที่กระทำอยู่นั้นได้ผลเป็นอย่างไร น่าพอใจหรือไม่ ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจดบันทึกรายการค้าขึ้นมาเพื่อถือปฏิบัติกันทั่วไป ดังจะได้เรียนในบทเรียนต่อไปนี้

1. บัญชีและบัญชีแยกประเภท

ในการดำเนินงานของกิจการต่าง ๆ นั้นมักจะพบว่า วันหนึ่ง ๆ มีรายการค้าเกิดขึ้นจำนวนมากมายหลายรายการ ซึ่งรายการค้าแต่ละรายการนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์หนี้สินและส่วนของเจ้าของ การที่กิจการค้าจะจัดทำบดุลทุกครั้งหลังจากที่เกิดรายการค้ารายการหนึ่ง ๆ กันที่ย่อมเป็นไปไม่ได้ และไม่มี ความจำเป็นต้องทำเช่นนั้นด้วย วิธีการที่เหมาะสมคือ การจดบันทึกรายการค้าแต่ละรายการไว้ในบัญชี (account) บัญชีนี้จะเป็นที่จดบันทึกรายการค้าที่ทำให้สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้นหรือลดลง และเมื่อถึงสิ้นเดือนหรือสิ้นงวดบัญชีจึงจัดทำบดุลจากข้อมูลที่จดบันทึกไว้ในบัญชี บัญชีที่ใช้เป็นที่จดบันทึก รายการค้านี้จะมีหลายบัญชีแยกตามรายการที่ปรากฏในงบดุล เช่นบัญชีประเภทสินทรัพย์ ประกอบด้วย บัญชีเงินสด บัญชีลูกหนี้ บัญชีอาคาร บัญชีเครื่องใช้สำนักงานและบัญชีที่ดิน บัญชีประเภทหนี้สินประกอบด้วย บัญชีเจ้าหนี้และบัญชีเงินกู้ บัญชีประเภทส่วนของเจ้าของ ถ้าเป็นกิจการเจ้าของคนเดียวจะมีบัญชีทุนและบัญชีเงินถอน ถ้าเป็นห้างหุ้นส่วนจะมีบัญชีทุนหุ้นส่วนแต่ละคนและบัญชีกระแสทุน และถ้าเป็นบริษัทจำกัดจะมีบัญชีทุนเรือนหุ้นและบัญชีกำไรสะสม เป็นต้น บัญชีเหล่านี้อาจใช้กระดาษเป็นแผ่น ๆ เจาะรูเก็บเข้าแฟ้มไว้ด้วยกันและเรียกบัญชีต่าง ๆ หลาย ๆ บัญชีที่รวมกันนี้ว่า “บัญชีแยกประเภท” (ledger) ซึ่งบัญชีแยกประเภทนี้อาจจะใช้สมุดเป็นเล่มก็ได้เรียกว่า “สมุดแยกประเภท”

รูปแบบของบัญชีที่ง่ายที่สุดนั้นมีลักษณะเหมือนอักษรภาษาอังกฤษคือตัวTหรือที่เรียกว่า “บัญชีรูปตัวที” ซึ่งมีส่วนประกอบ 3 ส่วนคือ (1) ชื่อบัญชี (2) ด้านซ้ายมือ เรียกว่าด้านเดบิต (3) ด้านขวามือ เรียกว่าด้านเครดิต รูปแบบของบัญชีรูปตัวทีดังแสดงเป็นตัวอย่างข้างล่างนี้

บัญชี..... ← ชื่อบัญชี	
ด้านเดบิต	ด้านเครดิต

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้

1. บัญชี (account) หมายถึงอะไร
2. กิจกรรมสามารถรวบรวมบัญชีแยกประเภท (ledger) ในลักษณะใดได้บ้าง
3. “บัญชีรูปตัวที” หมายถึงอะไร จงอธิบาย

2. รายการเดบิตและเครดิต

เดบิตมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Debit” หรือใช้ตัวย่อว่า “Dr.” หมายถึงจำนวนเงินที่บันทึกทางด้านซ้ายของบัญชี ซึ่งในอดีตเคยใช้คำว่า “ลูกหนี้” หรือ “ส.น.”

เครดิตมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Credit” หรือใช้ตัวย่อว่า “Cr.” หมายถึงจำนวนเงินที่บันทึกทางด้านขวาของบัญชีซึ่งในอดีตเคยใช้คำว่า “เจ้าหนี้” หรือ “จ.น.”

นอกจากนี้นักบัญชียังใช้คำว่า เดบิตและเครดิตเป็นคำกริยา คือ “เดบิตบัญชี” หมายถึงการจดบันทึกรายการทางด้านซ้ายของบัญชี และ “เครดิตบัญชี” หมายถึงการจดบันทึกรายการทางด้านขวาของบัญชี

ผลต่างระหว่างจำนวนเงินรวมด้านเดบิตและจำนวนเงินรวมด้านเครดิตในบัญชีหนึ่ง ๆ เรียกว่า “ยอดดุลของบัญชี” หรือ “ยอดคงเหลือของบัญชี” (Balance of the account) ยอดดุลนี้อาจจะเป็น “ยอดดุลเดบิต” หรือ “ยอดดุลเครดิต” กล่าวคือ

- ถ้าจำนวนเงินรวมด้านเดบิตมากกว่าจำนวนเงินรวมด้านเครดิต ยอดดุลจะเป็นยอดดุลเดบิต
- ถ้าจำนวนเงินรวมด้านเครดิตมากกว่าจำนวนเงินรวมด้านเดบิต ยอดดุลจะเป็นยอดดุลเครดิต

2.1 กฎของการเดบิตและเครดิต

หลังจากที่เกิดรายการค้าแล้วสมการบัญชียังคงเท่ากันทั้ง 2 ด้าน คือ สินทรัพย์เท่ากับหนี้สินและส่วนของผู้เจ้าของจากแนวความคิดนี้นำมาใช้เป็นกฎในการเดบิตและเครดิต ดังนี้

1. การเพิ่มขึ้นของบัญชีประเภทสินทรัพย์ ต้องบันทึกรายการทางด้านเดบิต
2. การลดลงของบัญชีประเภทสินทรัพย์ ต้องบันทึกรายการทางด้านเครดิต ณ วันสิ้นงวด ยอดดุลของบัญชีประเภทสินทรัพย์ (ยอดดุลปกติ : Normal Balance) จะเป็นยอดดุลเดบิต
3. การเพิ่มขึ้นของบัญชีประเภทหนี้สินและบัญชีประเภทส่วนของผู้เจ้าของ ต้องบันทึกรายการทางด้านเครดิต
4. การลดลงของบัญชีประเภทหนี้สินและบัญชีประเภทส่วนของผู้เจ้าของ ต้องบันทึก

รายการทางด้านเดบิต ณ วันสิ้นงวด ยอดดุลปกติของบัญชีประเภทหนี้สินและบัญชีประเภทส่วน
ของเจ้าของ จะเป็นยอดดุลเครดิต
จากกฎการเดบิตและเครดิตข้างต้น แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

สินทรัพย์		หนี้สิน		ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ	
เพิ่มขึ้น	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	ลดลง	เพิ่มขึ้น

นอกจากบัญชีประเภทสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของผู้เจ้าของแล้วยังมีบัญชีประเภท
รายได้และค่าใช้จ่ายที่เปิดขึ้นมาชั่วคราวเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน รายได้มีผล
ทำให้ส่วนของผู้เจ้าของเพิ่มขึ้นและค่าใช้จ่ายทำให้ส่วนของผู้เจ้าของลดลง ดังนั้นกฎในการบันทึก
บัญชีประเภทรายได้และค่าใช้จ่ายจึงเหมือนกับบัญชีทุน คือ

ก. เมื่อมีรายได้เกิดขึ้น เครดิตบัญชีรายได้

ข. เมื่อมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น เดบิตบัญชีค่าใช้จ่าย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปหลักการบันทึกการบัญชีได้ดังนี้

1. บันทึกด้านเดบิตเมื่อ

ก. สินทรัพย์เพิ่มขึ้น

ข. หนี้สินลดลง

ค. ทุนลดลง

ง. ค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น

2. บันทึกด้านเครดิตเมื่อ

ก. สินทรัพย์ลดลง

ข. หนี้สินเพิ่มขึ้น

ค. ทุนเพิ่มขึ้น

ง. รายได้เกิดขึ้น

2.2 ระบบบัญชีคู่ (Double - entry system)

ระบบบัญชีคู่ เป็นระบบบัญชีที่ใช้กันกว้างขวางทั่วไปซึ่งมีหลักการคือ การจด
บันทึกการบัญชีรายการจะต้องบันทึกในบัญชีไม่น้อยกว่าสองบัญชีด้วยจำนวนเงินด้านเดบิต
และเครดิตเท่ากัน

กิจกรรมการเรียนรู้ 2

ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงอธิบายถึงกฎการเดบิตและเครดิตของบัญชีประเภทสินทรัพย์ หนี้สินและ ส่วนของเจ้าของ
2. เมื่อบัญชีแต่ละบัญชีต่อไปนี้ลดลง ต้องบันทึกรายการทางด้านเดบิตหรือเครดิต ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องเดบิตหรือเครดิต

	เดบิต	เครดิต
1. เงินสด		
2. รถยนต์		
3. เจ้าหนี้		
4. ทุน-นายเผด็จ		
5. เงินเดือน (เกิดขึ้น)		
6. อาคาร		
7. ตัวเงินจ่าย		
8. อุปกรณ์สำนักงาน		
9. ค่าเช่า (เกิดขึ้น)		
10. ลูกหนี้		
11. รายได้ (เกิดขึ้น)		
12. เงินถอน (เกิดขึ้น)		

3. การจำแนกประเภทบัญชี

ประเภทบัญชีจำแนกได้ 5 หมวด คือ

1. สินทรัพย์
2. หนี้สิน
3. ทุน
4. รายได้
5. ค่าใช้จ่าย

การบันทึกรายการบัญชีไม่สามารถทำได้ละเอียดเพียงพอ ถ้าหากกิจการค้ามีบัญชีต่าง ๆ เพียง 5 หมวด กิจการค้าจึงต้องจำแนกบัญชีทั้ง 5 หมวดออกเป็นบัญชีย่อย โดยจัดบัญชีย่อยต่าง ๆ เรียงเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกต่อการจัดทำรายงานทางบัญชีในภายหลัง การจัดทำรายชื่อบัญชีต่าง ๆ โดยเรียงเป็นหมวดหมู่นี้เรียกว่า “ผังบัญชี” ซึ่งประกอบด้วยชื่อบัญชีและเลขที่บัญชีกำกับ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างผังบัญชี

1. หมวดสินทรัพย์

11 เงินสด

12 ลูกหนี้

13 ตัวเงินรับ

14 สินค้าคงเหลือ

15 ที่ดิน

16 อาคาร

17 เครื่องใช้สำนักงาน

2. หมวดหนี้สิน

21 เจ้าหนี้

22 เงินกู้

3. หมวดทุน

31 ทุน

32 เงินถอน

4. หมวดรายได้

41 ขาย

42 รายได้ค่าบริการ

43 รายได้เงินปันผล

44 ดอกเบี้ยรับ

5. หมวดค่าใช้จ่าย

51 เงินเดือน

52 ค่านายหน้า

53 ค่าโฆษณา

54 ค่ารับรอง

55 ค่าประกันภัย

56 ดอกเบี้ยจ่าย

57 ค่าเสื่อมราคา

58 ค่าน้ำค่าไฟ

59 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้

1. บัญชีแบ่งเป็นกี่หมวด อะไรบ้าง
2. ผังบัญชีหมายถึงอะไร จงอธิบาย

4. ตัวอย่างการจดบันทึกรายการค้าในบัญชีแยกประเภท

การจดบันทึกรายการค้าในบัญชีแยกประเภท อาศัยหลักการบัญชีคู่คือมีการบันทึกบัญชีไม่น้อยกว่า 2 บัญชี ด้วยจำนวนเงินด้านเดบิตและเครดิตเท่ากัน โดยวิเคราะห์รายการค้าเป็นลำดับ ดังนี้

1. พิจารณาว่ารายการนั้นทำให้บัญชีใดเพิ่มขึ้นหรือลดลง
2. พิจารณาว่าจะลงรายการเดบิตหรือเครดิตบัญชีที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้น
3. พิจารณาจำนวนเงินที่จะบันทึก

การศึกษาการจดบันทึกรายการค้าตามตัวอย่างข้างล่างนี้ ให้ดูหมายเลขกำกับรายการของแต่ละรายการ

(1) วันที่ 1 มกราคม 2536 นายสมชายนำเงินสดมาลงทุนเปิดสำนักงานทนายความ เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท

การวิเคราะห์รายการค้า : รายการนี้ทำให้เงินสดของกิจการเพิ่มขึ้นและส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนเดียวกัน สินทรัพย์เพิ่มขึ้นต้องบันทึกด้านเดบิตและส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้นต้องบันทึกด้านเครดิต ดังนั้นรายการนี้จึงบันทึกโดยเดบิตบัญชีเงินสด และเครดิตบัญชีทุน-นายสมชาย เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท ดังรายการ (1) ต่อไปนี้

บัญชีเงินสด	
(1)	50,000
บัญชีทุน-นายสมชาย	
(1)	50,000
(2)	150,000

(2) ในวันเดียวกันนี้ นายสมชาย นำอาคารราคาทุน 150,000 บาท มาลงทุนเป็นสำนักงาน
การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ของกิจการประเภทอาคารเพิ่มขึ้นและทุน-นายสมชายเพิ่มขึ้น สินทรัพย์เพิ่มขึ้นบันทึกด้านเดบิต ทุนเพิ่มขึ้นบันทึกด้านเครดิต ดังนั้นจึงบันทึกรายการโดยเดบิตบัญชีอาคารและเครดิตบัญชีทุน-นายสมชายเป็นจำนวนเงิน 150,000 บาท ดังรายการ (2) ต่อไปนี้

บัญชีอาคาร	
(2)	150,000

บัญชีทุน-นายสมชาย	
(1)	50,000
(2)	150,000

(3) วันที่ 3 มกราคม 2536 ซื้อเครื่องใช้สำนักงานในราคา 15,000 บาท โดยจ่ายเงินสด
การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ของกิจการประเภทเครื่องใช้สำนักงานเพิ่มขึ้นและสินทรัพย์ของกิจการประเภทเงินสดลดลง สินทรัพย์เพิ่มขึ้นบันทึกด้านเดบิตและสินทรัพย์ลดลงบันทึกด้านเครดิต ดังนั้นจึงบันทึกรายการโดยเดบิตบัญชีเครื่องใช้สำนักงานและเครดิตบัญชีเงินสดเป็นจำนวนเงิน 15,000 บาท ดังรายการ (3) ต่อไปนี้

บัญชีเงินสด	
(1)	50,000
(3)	15,000

บัญชีเครื่องใช้สำนักงาน	
(3)	15,000

(4) วันที่ 6 มกราคม 2536 ซื้อเครื่องใช้สำนักงานเพิ่มอีกในราคา 5,000 บาท เป็นเงินเชื่อ

การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ของกิจการประเภทเครื่องใช้สำนักงานเพิ่มขึ้นและหนี้สินของกิจการประเภทเจ้าหนี้เพิ่มขึ้น สินทรัพย์เพิ่มขึ้นบันทึกด้านเดบิตและหนี้สินเพิ่มขึ้นบันทึกด้านเครดิต ดังนั้นจึงเดบิตบัญชีเครื่องใช้สำนักงานและเครดิตบัญชีเจ้าหนี้ เป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท ดังรายการ (4) ต่อไปนี้

บัญชีเครื่องใช้สำนักงาน		
(3)	15,000	
(4)	5,000	
บัญชีเจ้าหนี้		
	(4)	5,000

(5) วันที่ 9 มกราคม 2536 ขายเครื่องใช้สำนักงานของกิจการไปชิ้นหนึ่งซึ่งมีราคาทุน 1,000 บาท ขายไปในราคาเท่าทุน คือ 1,000 บาท

การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ของกิจการประเภทเงินสดเพิ่มขึ้น และสินทรัพย์ของกิจการประเภทเครื่องใช้สำนักงานลดลง ดังนั้นจึงเดบิตบัญชีเงินสดและเครดิตบัญชีเครื่องใช้สำนักงาน เป็นจำนวนเงิน 1,000 บาท ดังรายการ (5) ต่อไปนี้

บัญชีเงินสด			
(1)	50,000	(3)	15,000
(5)	1,000		
บัญชีเครื่องใช้สำนักงาน			
(3)	15,000	(5)	1,000
(4)	5,000		

(6) วันที่ 12 มกราคม 2536 ขายเครื่องใช้สำนักงานของกิจการให้นาย A ไปอีกชิ้นหนึ่งมีราคาทุน 500 บาท ขายไปในราคาเท่าทุน โดยตกลงจะชำระเงินในอีก 10 วันข้างหน้า

การวิเคราะห์รายการค้า : ขณะนี้กิจการยังไม่ได้รับเงินสดแต่จะได้รับในอีก 10 วันข้างหน้า แสดงว่ากิจการมีสิทธิเรียกเก็บเงินจากนาย A นั่นคือ สินทรัพย์ของกิจการประเภทลูกหนี้เพิ่มขึ้นและสินทรัพย์ของกิจการประเภทเครื่องใช้สำนักงานลดลง ดังนั้นจึงเดบิตบัญชีลูกหนี้และเครดิตบัญชีเครื่องใช้สำนักงาน เป็นจำนวนเงิน 500 บาท ดังรายการ (6) ต่อไปนี้

บัญชีลูกหนี้	
(6)	500

บัญชีเครื่องใช้สำนักงาน			
(3)	15,000	(5)	1,000
(4)	5,000	(6)	500

(7) วันที่ 15 มกราคม 2536 จ่ายชำระหนี้สินให้แก่ผู้ขายเครื่องใช้สำนักงานที่กิจการซื้อมาเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2536

การวิเคราะห์รายการค้า : การจ่ายชำระหนี้ทำให้สินทรัพย์และหนี้สินลดลงเป็นจำนวนเท่ากัน หนี้สินลงบันทึกด้านเดบิตและสินทรัพย์ลดลงบันทึกด้านเครดิต ดังนั้นจึงเดบิตบัญชีเจ้าหนี้และเครดิตบัญชีเงินสดเป็น 5,000บาท ดังรายการ (7) ต่อไปนี้

บัญชีเงินสด			
(1)	50,000	(3)	15,000
(5)	1,000	(7)	5,000

บัญชีเจ้าหนี้			
(7)	5,000	(4)	5,000

(8) วันที่ 22 มกราคม 2536 เรียกเก็บเงินจากลูกหนี้ - นาย A ที่กิจการขายเครื่องใช้สำนักงานไปเป็นเงินเชื่อเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2536 เป็นจำนวน 500 บาท

การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ของกิจการประเภทเงินสดเพิ่มขึ้นและสินทรัพย์ของกิจการประเภทลูกหนี้ลดลง ดังนั้นจึงเดบิตบัญชีเงินสดและเครดิตบัญชีลูกหนี้ เป็นจำนวนเงิน 500 บาท ดังรายการ (8) ต่อไปนี้

บัญชีเงินสด			
(1)	50,000	(3)	15,000
(5)	1,000	(7)	5,000
(8)	500		

บัญชีลูกหนี้			
(6)	500	(8)	500

(9) วันที่ 25 มกราคม 2536 กู้เงินจากธนาคารจำนวนเงิน 25,000 บาท กำหนดชำระคืนภายใน 6 เดือน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี

การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ของกิจการประเภทเงินสดเพิ่มขึ้นและหนี้สินของกิจการคือ เงินกู้เพิ่มขึ้น สินทรัพย์เพิ่มขึ้นบันทึกด้านเดบิตและหนี้สินเพิ่มขึ้นบันทึกด้านเครดิต ดังนั้นจึงเดบิตบัญชีเงินสดและเครดิตบัญชีเงินกู้เป็นจำนวนเงิน 25,000 บาท ดังรายการ (9) ต่อไปนี้

บัญชีเงินสด			
(1)	50,000	(3)	15,000
(5)	1,000	(7)	5,000
(8)	500		
(9)	25,000		

บัญชีเงินกู้			
		(9)	25,000

(10) วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2536 ให้บริการคำปรึกษาทางกฎหมายแก่ลูกค้าโดยคิดค่าบริการ 2,500 บาท โดยรับเป็นเงินสดทันที

การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ประเภทเงินสดเพิ่มขึ้น และรายได้ของกิจการเกิดขึ้นทำให้ส่วนของเจ้าของเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงเดบิตบัญชีเงินสดและเครดิตบัญชีรายได้ค่าบริการเป็นจำนวน 2,500 บาท ดังรายการ (10) ต่อไปนี้

บัญชีเงินสด			
(1)	50,000	(3)	15,000
(5)	1,000	(7)	5,000
(8)	500		
(9)	25,000		
(10)	2,500		
บัญชีรายได้ค่าบริการ			
		(10)	2,500

(11) ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2536 จ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นเงินสดดังนี้

ค่าไฟฟ้า	100	บาท
ค่าพาหนะ	250	บาท
เงินเดือน	500	บาท
เบ็ดเตล็ด	50	บาท
รวม	900	บาท

การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ประเภทเงินสดลดลง 900 บาท จึงเครดิตบัญชีเงินสด 900 บาทและเดบิตบัญชีค่าไฟฟ้า 100 บาท บัญชีค่าพาหนะ 250 บาท บัญชีเงินเดือน 500 บาท และบัญชีค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด 50 บาท รายการนี้มีผลกระทบมากกว่า 2 บัญชี แต่จำนวนเงินรวมด้านเดบิตยังคงเท่ากับจำนวนเงินรวมด้านเครดิต คือจำนวน 900 บาท ดังรายการ (11) ต่อไปนี้

บัญชีเงินสด			
(1)	50,000	(3)	15,000
(5)	1,000	(7)	5,000
(8)	500	(11)	900
(9)	25,000		
(10)	2,500		

บัญชีค่าไฟฟ้า	
(11)	100
บัญชีค่าพาหนะ	
(11)	250
บัญชีเงินเดือน	
(11)	500
บัญชีค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	
(11)	50

(12) สิ้นเดือนกุมภาพันธ์ นายสมชายถอนเงินสดจากกิจการเพื่อนำไปใช้ส่วนตัว 1,100 บาท
การวิเคราะห์รายการค้า : สินทรัพย์ของกิจการประเภทเงินสดลดลงและการที่เจ้าของ
 ถอนเงินสดไปใช้ส่วนตัวทำให้ส่วนของเจ้าของกิจการลดลง ดังนั้นจึงเครดิตบัญชีเงินสดและ
 เดบิตบัญชีเงินถอน เป็นจำนวน 1,100 บาท

บัญชีเงินสด			
(1)	50,000	(3)	15,000
(5)	1,000	(7)	5,000
(8)	500	(11)	900
(9)	25,000	(12)	1,100
(10)	2,500		
บัญชีเงินถอน			
(12)	1,100		

จากรายการค้าของสำนักงานสมชายทนายความ เมื่อนำมาบันทึกบัญชีเรียบร้อยแล้ว
จะได้บัญชีแยกประเภทต่าง ๆ

บัญชีเงินสด

(1)	50,000	(3)	15,000
(5)	1,000	(7)	5,000
(8)	500	(11)	900
(9)	25,000	(12)	1,100
(10)	2,500		22,000
	57,000		79,000

บัญชีลูกหนี้

(6)	500	(8)	500
-----	-----	-----	-----

บัญชีอาคาร

(2)	150,000		
-----	---------	--	--

บัญชีเครื่องใช้สำนักงาน

(3)	15,000	(5)	1,000
(4)	5,000	(6)	500
	18,500		1,500

บัญชีเจ้าหนี้

(7)	5,000	(4)	5,000
-----	-------	-----	-------

บัญชีเงินกู้

		(9)	25,000
--	--	-----	--------

บัญชีทุน-นายสมชาย

		(1)	50,000
		(2)	150,000
			200,000

บัญชีเงินถอน		
(12)	1,100	
บัญชีรายได้ค่าบริการ		
	(10)	2,500
บัญชีค่าไฟฟ้า		
(11)	100	
บัญชีค่าพาหนะ		
(11)	250	
บัญชีเงินเดือน		
(11)	500	
บัญชีค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด		
(11)	50	

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

ให้อธิบายขั้นตอนของการจัดบันทึกรายการค้าในบัญชีแยกประเภท

5. การจัดทำบทดลอง (Preparing a Trial Balance)

เมื่อได้จัดบันทึกรายการค้าไว้ในบัญชีแยกประเภทต่าง ๆ ตามหลักการบัญชีคู่ด้วยจำนวนเงินด้านเดบิตเท่ากับจำนวนเงินด้านเครดิต จะมีผลทำให้ยอดดุลเดบิตของบัญชีต่าง ๆ รวมกันแล้วเท่ากับผลรวมของยอดดุลเครดิตของบัญชีต่าง ๆ ดังนั้นเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของการจัดบันทึกการจึงต้องมีการจัดทำบทดลอง (Trial Balance) โดยการนำยอดดุลของทุกบัญชีมาไว้ในที่เดียวกัน เรียงลำดับรายการตามที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนและงบดุล การจัดทำบทดลองอาจเป็นทุกสิ้นเดือน ทุก 3 เดือน หรือทุก 6 เดือน

สำนักงานสมชายทนายความ

งบทดลอง

28 กุมภาพันธ์ 2536

ชื่อบัญชี	เดบิต	เครดิต
เงินสด	57,000	
อาคาร	150,000	
เครื่องใช้สำนักงาน	18,500	
เงินกู้		25,000 -
ทุน-นายสมชาย		200,000 -
เงินถอน	1,100	
รายได้ค่าบริการ		2,500 -
ค่าไฟฟ้า	100	
ค่าพาหนะ	250	
เงินเดือน	500	
ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	50	
	227,500	227,500 -

การจัดทำงบทดลองมีขั้นตอนดังนี้

1. หายอดดุลของแต่ละบัญชีในบัญชีแยกประเภท โดยรวมจำนวนเงินด้านเดบิตและด้านเครดิต (Footting) เขียนผลรวมด้วยดินสอได้จำนวนเงินรายการสุดท้ายในระหว่างบรรทัดในช่องจำนวนเงินด้านเดบิตและด้านเครดิต หากผลต่างระหว่างยอดรวมด้านเดบิตและด้านเครดิตซึ่งก็คือยอดดุลนั่นเอง ถ้าเป็นยอดดุลเดบิต (ยอดรวมด้านเดบิตมากกว่าด้านเครดิต) ให้เขียนยอดดุลด้วยดินสอทางด้านเดบิตโดยเขียนไว้ที่หน้าช่องจำนวนเงินในระหว่างบรรทัดถัดจากรายการสุดท้ายด้านเดบิต และถ้าเป็นยอดดุลเครดิต (ยอดรวมด้านเครดิตมากกว่ายอดรวมด้านเดบิต) ให้เขียนยอดดุลเครดิตด้วยดินสอทางด้านเครดิตโดยเขียนไว้ที่หน้าช่องจำนวนเงินในระหว่างบรรทัดถัดจากรายการสุดท้ายด้านเครดิต

2. เขียนชื่อบัญชีในช่อง “ชื่อบัญชี” โดยเรียงลำดับชื่อบัญชีในงบดุลก่อนและตามด้วยชื่อบัญชีในงบกำไรขาดทุน

3. นำยอดดุลเดบิตของแต่ละบัญชีใส่ไว้ในช่องแรก และนำยอดดุลเครดิตของแต่ละบัญชีใส่ไว้ในช่องที่สอง

4. รวมจำนวนเงินในช่องเดบิตและช่องเครดิต ถ้ายอดรวมของทั้ง 2 ช่องเท่ากันแสดงว่างบทดลองลงตัว

ถ้างบทดลองไม่ลงตัวแสดงว่ามีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น อาจเกิดจากการจดบันทึกรายการ การหายอดดุลของแต่ละบัญชีผิด ลอกจำนวนเงินจากบัญชีแยกประเภทมาผิดหรือการรวมเลขในงบทดลองผิด อย่างไรก็ตามการที่งบทดลองลงตัวก็ไม่ได้หมายความว่า不会有ข้อผิดพลาด เพราะข้อผิดพลาดบางกรณีไม่มีผลกระทบต่อการเท่ากันของจำนวนเงินรวมด้านเดบิตและด้านเครดิต เช่นจำนวนเงินที่เดบิตผิดบัญชีหรือจำนวนเงินที่เครดิตผิดบัญชี ไม่ทำให้งบทดลองไม่ลงตัว จะมีเพียงบางบัญชีที่จำนวนเงินผิดพลาด

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5
ให้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำงบทดลอง

6. การจัดหมวดหมู่และการให้เลขที่บัญชี

การจัดหมวดหมู่และการให้เลขที่บัญชีต่าง ๆ จะจัดเรียงตามลำดับที่ปรากฏในงบดุล และงบกำไรขาดทุน เพื่อความสะดวกในการจัดทำงบการเงิน บัญชีต่าง ๆ จัดหมวดหมู่เรียงตามลำดับดังนี้

หมวด 1	สินทรัพย์	เลขที่บัญชีใช้เลขตัวแรกเป็นเลข	1
หมวด 2	หนี้สิน	”	2
หมวด 3	ส่วนของเจ้าของ	”	3
หมวด 4	รายได้	”	4
หมวด 5	ค่าใช้จ่าย	”	5

การให้เลขที่บัญชีจะใช้เลขประจำหมวดเป็นตัวเลขนำหน้า และตามด้วยตัวเลขอีก 2 หรือ 3 ตัว ถ้านำชื่อบัญชีต่าง ๆ มาเรียงลำดับเป็นหมวดหมู่และให้เลขที่กำกับไว้ เราเรียกว่า “ผังบัญชี” (Chart of Account)

ตัวอย่างผังบัญชี

หมวดสินทรัพย์	ชื่อบัญชี	เลขที่บัญชี
	เงินสด	11
	ลูกหนี้	12
	ตัวเงินรับ	13
	สินค้าคงเหลือ	14
	ค่าเบี้ยประกันจ่ายล่วงหน้า	15
	ที่ดิน	16
	อาคาร	17
	เครื่องใช้สำนักงาน	18
หมวดหนี้สิน		
	เจ้าหนี้	21
	เงินกู้	22
	ค่าเช่าค้างจ่าย	23
หมวดทุน		
	ทุน	31
	เงินถอน	32
หมวดรายได้		
	ขาย	41
	รายได้ค่าบริการ	42
	รายได้อื่นๆ	43
หมวดค่าใช้จ่าย		
	ค่าเช่าอาคาร	51
	เงินเดือน	52
	ค่าโฆษณา	53
	ค่านายหน้า	54
	ค่าวัสดุสำนักงาน	55
	ค่าไฟฟ้า น้ำประปา	56
	ค่าพาหนะ	57
	ดอกเบี้ยจ่าย	58
	ค่าเสื่อมราคา	59

ในการให้เลขที่บัญชีควรพิจารณาถึงบัญชีที่อาจจะเพิ่มขึ้นในภายหลังและเพื่อสำรองเลขที่ไว้สำหรับบัญชีนั้น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6

1. จงอธิบายถึงลักษณะการให้เลขที่บัญชีสำหรับบัญชีแต่ละหมวด
2. บัญชีต่อไปนี้ ควรให้เลขที่บัญชีขึ้นต้นด้วยเลขใด
 - ก. เงินสด
 - ข. ตัวเงินรับ
 - ค. ค่าเบี้ยประกันจ่ายล่วงหน้า
 - ง. อาคาร
 - จ. เจ้าหนี้
 - ฉ. ค่าเช่าค้างจ่าย
 - ช. เงินถอน

7. สมุดที่ใช้บันทึกรายการบัญชีและการบันทึกรายการค้าในสมุดบัญชี

สมุดที่ใช้บันทึกรายการบัญชี

รายการค้าที่เกิดขึ้นทุกรายการจะถูกบันทึกไว้ครั้งแรกในสมุดรายการขึ้นต้น จากนั้นจึงผ่านรายการไปบันทึกในสมุดรายการขึ้นปลาย ตามระบบบัญชีคู่จะต้องมีสมุดที่ใช้บันทึกรายการบัญชีอย่างน้อย 2 เล่ม คือ สมุดรายวันทั่วไปโดยถือเป็นสมุดรายการขึ้นต้นและสมุดบัญชีแยกประเภทซึ่งถือเป็นสมุดรายการขึ้นปลาย

7.1 สมุดรายวันทั่วไป

แบบมาตรฐานของสมุดรายวันทั่วไป มีลักษณะดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป					
วันที่	รายการ	เลขที่ บ/ช	เดบิต		เครดิต
(1)	(2)	(3)	(4)		(5)

ช่องที่ (1) สำหรับบันทึกวัน เดือน ปี ที่รายการค้าเกิดขึ้น
 (2) สำหรับบันทึกชื่อบัญชีที่เดบิตและชื่อบัญชีที่เครดิตพร้อมทั้งคำอธิบายรายการ
 (3) สำหรับบันทึกเลขที่บัญชีของรายการที่เดบิตและเครดิต ซึ่งผ่านรายการไปยังสมุดแยกประเภททั่วไป

- (4) สำหรับบันทึกจำนวนเงินที่เดบิต
 (5) สำหรับบันทึกจำนวนเงินที่เครดิต

7.2 สมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

แบบมาตรฐานของบัญชีแยกประเภท มีลักษณะดังนี้

ชื่อบัญชี.....					เลขที่บัญชี.....			
วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เครดิต	
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)	

บัญชีแยกประเภทมีลักษณะคล้ายตัวอักษร “T” ในบางครั้งจึงเรียกบัญชีแยกประเภทว่า “T-account” บัญชีแยกประเภทแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ ด้านเดบิต และด้านเครดิต แต่ละด้านมีช่องต่าง ๆ 4 ช่องคือ

- ช่องที่ (1) สำหรับบันทึกวันเดือนปีที่รายการค้าเกิดขึ้น
 (2) สำหรับบันทึกคำอธิบายหรือรายละเอียดของรายการค้าโดยย่อ
 (3) สำหรับบันทึกหน้าบัญชีของสมุดรายการขึ้นต้นเพื่อให้อ้างอิง
 (4) จำนวนเงินของรายการค้า

การบันทึกรายการค้าในสมุดบัญชี

การบันทึกรายการค้าจะต้องคำนึงถึงความสมดุลของสมการบัญชี กล่าวคือ ยอดรวมจำนวนเงินของรายการด้านเดบิตจะต้องเท่ากับยอดรวมจำนวนเงินของรายการด้านเครดิตเสมอต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการบันทึกรายการค้าในสมุดบัญชี

ตัวอย่างที่ 1 วันที่ 1 มกราคม 2533 เจ้าของกิจการนำเงินสดมาลงทุนจำนวน 100,000 บาท เพื่อเริ่มกิจการ

รายการนี้มีผลทำให้สินทรัพย์ประเภทเงินสดเพิ่มขึ้นทางด้านเดบิตจำนวน 100,000 บาท และบัญชีทุนเพิ่มขึ้นทางด้านเครดิตจำนวน 100,000 บาท

การบันทึกรายการค้ากระทำตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 - บันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป โดย

1. ช่องวันที่ ให้เขียนปี พ.ศ. แล้วเขียนชื่อเดือนและวันที่
2. ช่องรายการ ให้เขียนชื่อบัญชีที่เดบิตขีดเส้นทางด้านซ้ายมือแล้วเขียนจำนวนเงินในช่องเดบิต
3. เขียนชื่อบัญชีที่เครดิตในบรรทัดถัดลงมา โดยย่อหน้าไปทางด้านขวามือ แล้วเขียนจำนวนเงินในช่องเครดิต
4. เขียนคำอธิบายรายการโดยย่อในบรรทัดถัดมา ควรเขียนเนื่องจากรายการเครดิตไปทางซ้ายมือเล็กน้อยหรือกึ่งกลางระหว่างชื่อบัญชีที่เดบิตและชื่อบัญชีที่เครดิต

ขั้นที่ 2 - ผ่านรายการไปยังสมุดแยกประเภททั่วไป โดย

1. เปิดบัญชีแยกประเภทที่ต้องการ เขียนชื่อบัญชีกึ่งกลางตอนบน และเขียนเลขที่บัญชีกำกับไว้ทางมุมบนด้านขวามือ
2. บัญชีที่แสดงในสมุดรายวันทั่วไปเป็นรายการเดบิต ให้เขียนวันที่และจำนวนเงินตามที่ปรากฏในสมุดรายวันทั่วไปทางด้านเดบิตของบัญชี ส่วนช่องรายการให้เขียนชื่อบัญชีที่เกี่ยวข้องกัน
3. บัญชีที่แสดงในสมุดรายวันทั่วไปเป็นรายการเครดิต ให้เขียนวันที่และจำนวนเงินตามที่ปรากฏในสมุดรายวันทั่วไปทางด้านเครดิตของบัญชี ส่วนช่องรายการให้เขียนชื่อบัญชีที่เกี่ยวข้องกัน
4. เขียนหน้าบัญชีของสมุดรายวันทั่วไปที่ผ่านรายการมา ในช่องหน้าบัญชีของบัญชีแยกประเภทนั้น เพื่อให้ทราบว่ารายการที่ปรากฏในบัญชีแยกประเภทนั้นมาจากสมุดรายวันทั่วไปหน้าที่เท่าใด
5. ให้ย้อนกลับไปเขียนเลขที่บัญชีแยกประเภทไว้ในช่องเลขที่บัญชีของสมุดรายวันทั่วไป ให้ตรงกับรายการที่นำไปลงไว้ในบัญชีแยกประเภท เพื่อแสดงว่าได้ผ่านรายการเรียบร้อยแล้ว

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
2533 ม.ค. 1	เงินสด	11	100,000	-
	ทุน	31		100,000
	นำเงินสดมาลงทุน			
				7

เงินสด

11

วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เครดิต
2533 ม.ค. 1	ทุน	รว. 1	100,000	-			

ทุน

31

วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เดบิต	วันที่	รายการ	หน้า บ/ช	เครดิต
				2533 ม.ค. 1	เงินสด	รว.1	100,000 -

ตัวอย่างที่ 2 กิจการซื้อเครื่องใช้สำนักงานจำนวน 30,000 บาทเป็นเงินเชื่อ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2533

รายการนี้มีผลทำให้สินทรัพย์ประเภทเครื่องใช้สำนักงานเพิ่มขึ้นทางด้านเดบิตจำนวน 30,000 บาท และหนี้สินประเภทเจ้าหนี้เพิ่มขึ้นทางด้านเครดิตจำนวน 30,000 บาท การบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไปปรากฏดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 1

วันที่	รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต	เครดิต
2533 ม.ค. 5	เครื่องใช้สำนักงาน เจ้าหนี้ ซื้อเครื่องใช้สำนักงานเป็นเงินเชื่อ	14 21	30.000 -	30,000

การผ่านรายการไปสมุดแยกประเภททั่วไปปรากฏดังนี้

เครื่องใช้สำนักงาน										14
2533										
ม.ค. 5	เจ้าหนี้	ร.ว. 1	30,000	-						

เจ้าหนี้										21
					2533					
					ม.ค. 5	เครื่องใช้สำนักงาน	ร.ว. 1	30,000	-	

ตัวอย่างที่ 3 กิจการค้าดำเนินงานมาหลายปี ณ วันที่ 1 มกราคม 2533 มีสินทรัพย์
หนี้สินและทุนดังต่อไปนี้

เงินสด	100,000
ลูกหนี้	25,000
อาคาร	100,000
รถยนต์	40,000
เครื่องใช้สำนักงาน	20,000
เจ้าหนี้	20,000
ทุน	175,000

รายการเปิดบัญชี ณ วันที่ 1 มกราคม 2533 ในสมุดรายวันทั่วไป เป็นดังนี้
สมุดรายวันทั่วไป

หน้า 5

วันที่	รายการ	ลขที่ 1/ช	เดบิต	เครดิต
2533				
ม.ค. 1	เงินสด	11	10,000	
	ลูกหนี้	12	25,000	
	อาคาร	13	100,000	
	รถยนต์	14	40,000	
	เครื่องใช้สำนักงาน	15	20,000	
	เจ้าหนี้	21		20,000 -
	ทุน	31		175,000 -
	เป็นสินทรัพย์ หนี้สินและทุน ณ วันที่ 1 มกราคม 2533			

เงินสด					11				
2533									
ม.ค. 1	ยอดยกมา	รว. 5	10,000	-					

ลูกหนี้					12				
2533									
ม.ค. 1	ยอดยกมา	รว. 5	25,000	-					

อาคาร					13				
2533									
ม.ค. 1	ยอดยกมา	รว. 5	100,000	-					

รถยนต์								14
2533								
ม.ก. 1	ยอดยกมา	51. 5	40,000	-				

เครื่องใช้สำนักงาน								15
2533								
ม.ก. 1	ยอดยกมา	ร. 5	20,000	-				

เจ้าหนี้								21
					2533			
					ม.ก. 1	ยอดยกมา	ร. 5	20,000 -

ทุน								31
					2533			
					ม.ก. 1	ยอดยกมา	ร. 5	175,000 -

การบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไปอาจมีเพียงรายการเดบิต 1 รายการและรายการเครดิต 1 รายการ ซึ่งเรียกว่า Simple Entry หรืออาจมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) มีรายการเดบิต 1 รายการและรายการเครดิตตั้งแต่ 2 รายการขึ้นไป
 - (2) มีรายการเดบิตตั้งแต่ 2 รายการขึ้นไปและรายการเครดิต 1 รายการ
 - (3) มีรายการเดบิตตั้งแต่ 2 รายการขึ้นไป และรายการเครดิตตั้งแต่ 2 รายการขึ้นไป
- การบันทึกการบัญชีแต่ละกรณีข้างต้นเรียกว่า Compound Entry

กิจกรรมการเรียนรู้ 7

1. งบประมาณถึงลักษณะของสมุดรายวันและบัญชีแยกประเภท
2. ให้บันทึกรายการต่อไปนีลงในสมุดรายวันทั่วไป พร้อมทั้งเขียนคำอธิบายรายการด้วย

บ.ย. 1 ซื้ออุปกรณ์สำนักงานจากร้านอรุณี ในราคา 3,400 บาท โดยจ่ายเงินสด

3 เก็บเงินจากลูกหนี้ 8,000 บาท

4 จ่ายชำระเจ้าหนี้สำหรับสินค้าที่ซื้อมาเป็นเงินเชื่อ 1,440 บาท

8 นายสงซึ่งเป็นเจ้าของกิจการนำเงินมาลงทุนเพิ่มอีก 20,000 บาท

8 ขอกู้เงินจากธนาคารเป็นจำนวน 30,000 บาท กำหนดชำระภายใน 3 เดือน โดยออกตั๋วเงินจ่ายให้กับธนาคาร

9 ซื้ออุปกรณ์สำนักงานเพิ่มเติมอีก 40,000 บาท โดยจ่ายเงินสด 10,000 บาท ส่วนที่เหลือออกเป็นตั๋วเงินจ่าย

สรุป

ในการจดบันทึกรายการค้าในสมุดรายวันและบัญชีแยกประเภท กิจการต้องวิเคราะห์รายการค้านั้นเสียก่อนว่ากระทบบัญชีใดบ้าง ทางด้านเดบิตหรือเครดิต และด้วยจำนวนเงินเท่าใด บัญชีประเภทสินทรัพย์เงินถอนและค่าใช้จ่ายจะมีลักษณะหรือกฎของการเดบิตและเครดิตเหมือนกัน ส่วนบัญชีประเภทหนี้สิน ทุน และรายได้ก็จะมีลักษณะหรือกฎการเดบิตและเครดิตเหมือนกันอีกกลุ่มหนึ่ง

การประเมินผลท้ายบท

ร้านจงเจริญจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม มีชื่อบัญชีและเลขที่บัญชีดังต่อไปนี้

เงินสด	101	อุปกรณ์สำนักงาน	106
ลูกหนี้	102	เจ้าหนี้	201
ที่ดิน	103	ตั๋วเงินจ่าย	202
อาคาร	104	ทุน-นายเจริญ	301
รถจักรยานยนต์	105		

การลงทุนเริ่มแรกและรายการค้าที่เกิดขึ้นในเดือนมกราคม เป็นดังนี้

- มกราคม 1 นายเจริญนำเงินสดมาลงทุนเปิดกิจการ “ร้านจงเจริญ” ให้บริการเช่ารถจักรยานยนต์เป็นเงิน 700,000 บาท
- 2 ซื้อที่ดินเป็นเงิน 140,000 บาทและซื้ออาคารเป็นเงิน 96,000 บาท โดยจ่ายเงินสด 80,000 บาท ส่วนที่เหลือออกเป็นตั๋วเงินจ่าย
- 4 ซื้อรถจักรยานยนต์ 50 คัน ราคาคันละ 14,000 บาท จากร้านทองดี โดยจ่ายเงินสด 200,000 บาท และที่เหลือจะจ่ายภายใน 3 เดือน
- 5 ขายรถจักรยานยนต์คันหนึ่งให้กับนายทวิศักดิ์ในราคาทุน โดยชำระเงินสด 2,000 บาท ส่วนที่เหลือจะจ่ายชำระภายใน 30 วัน
- 9 ซื้อเครื่องคิดเลขไว้ใช้ในสำนักงานราคา 9,200 บาท โดยจ่ายเงินสด
- 28 จ่ายเงินสดชำระหนี้ให้ร้านทองดี 100,000 บาท

- ให้ทำ ก. จัดบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป
- ข. ผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้องและหายอดดุลของแต่ละบัญชี
- ค. จัดทำบทดลอง ณ วันที่ 31 มกราคม 2536